

Stručni rad / Professional Paper

UDK: 35.071.3:342.2 (497.2+498)

Primljen / Received: 4.7.2019.

KOMPARACIJA USTAVNOG SISTEMA BUGARSKE I RUMUNIJE
COMPARISON OF THE CONSTITUTIONAL SYSTEM OF BULGARIA
AND ROMANIA

mr. Adis Holjan

doktorant Fakulteta za upravu

pridružene članice Univerziteta u Sarajevu

adis_holjan@hotmail.com

mr. Arnela Mandžo

doktorantica Fakulteta za upravu

pridružene članice Univerziteta u Sarajevu

Sažetak

Rad pod nazivom „Komparacija ustavnog sistema Bugarske i Rumunije“ razmatrao je državno uređenje, politički sistem i državnopravne temelje ove dvije republike. U radu je predstavljen regionalna podjela Bugarske i Rumunije, a nakon toga izvori prava, državno uređenje i politički system, te sudska vlast. Poseban akcenat je dat na parlamentarno pravo, te je predstavljen rad skupština i ustanove predsjednika Bugarske i Rumunije. U posljednjem dijelu rada napravljen je komparativni prikaz ustavnih sistema Bugarske i Rumunije gdje su, kroz konkretne primjere, pokazane sličnosti i razlike.

Ključne riječi: Bugarska, Rumunija, Ustav, republika, system.

Summary

The paper entitled “Comparison of the Constitutional System of Bulgaria and Romania” examined the state order, the political system and the state-funded foundations of these two republics. The paper presents the regional division of Bulgaria and Romania, followed by sources of law, state regulation and political system, and judicial power. A special accent was given to parliamentary law and the work of the Assembly of that institution of the President of Bulgaria and Romania was presented. In the last part of the paper a comparative

overview of the constitutional systems of Bulgaria and Romania was made, where, through concrete examples, similarities and differences were shown.

Key words: Bulgaria, Romania, Constitution, Republic, system

UVOD

Republika Bugarska primjenjuje uobičajen građanski pravni sistem. Kada su u pitanju prava poslanika u ustavotvornom i zakonodavnom postupku, najznačajnija nadležnost parlamenta jeste donošenje ustava i zakona. Usvajanjem demokratskog Ustava 1991. godine Bugarska je postala unitarna, parlamentarna republika sa snažnom političkom, administrativnom i ekonomskom centralizacijom.

Za razliku od Bugarske, Rumunija je unitarna polupredsjednička država i demokratska republika. Od 1989. godine, Rumunija je započela tranziciju ka demokratiji i kapitalističkoj tržišnoj ekonomiji. Zakonodavna grana Rumunije čini dva vijeća, Senat i Vijeće zastupnika. Članovi oba vijeća se biraju na neposrednim izborima svake četiri godine. Predsjednik, šef izvršne vlasti bira se neposrednim glasanjem na period od pet godina. Predsjednik daje mandate premijeru koji predlaže ministre, koji imenuje parlament.

Za razliku od Rumunije, Bugarska ima jednodomni parlament. U Rumuniji parlamentarno zasjedanje saziva šef države, dok u Bugarskoj predsjednik parlamenta. U Bugarskoj je zakonom uređeno samoraspuštanje parlamenta. U Rumuniji parlament ne može biti raspušten u periodu od posljednih šest mjeseci prije izbora predsjednika republike.

1. DRŽAVNO UREĐENJE BUGARSKE

Prema Ustavu od 18. V. 1971. Bugarska je narodna republika. Najviši je organ državne vlasti jednodomni parlament *Narodno sobranje*, koje iz svojih redova bira Državno vijeće, a ono pak ima funkciju kolegijalnog rukovodstva države (predsjednik, prvi potpredsjednik, 3 potpredsjednika, sekretar i 17 članova).

Danas je Republika Bugarska suverena država u jugoistočnoj Evropi. Organizovana je kao parlamentarna demokratija u kojoj funkciju najvišeg organa vlasti obavlja premijer.¹

¹ Library of Congress (2006)., str. 16.

Do 1944. Bugarsko privatno pravo stvaralo se i razvijalo po ugledu na prava zapadnoevropskih zemalja: građansko pravo (posebno, stvarno i nasljedno) po ugledu na talijansko građansko pravo, a trgovačko pravo po ugledu na austrijski Trgovački zakonik. Bračno pravo je bilo tada regulisano crkvenim pravom.

Poslije 1944. u Bugarskoj su donijeti novi propisi iz svih najvažnijih oblasti privatnopravnih osnosa, u skladu sa razvitkom novih društvenih odnosa.

Sem ustavnih građanskopravnih odredaba, koje su u Bugarskoj vrlo značajne, najvažniji propisi iz oblasti građanskog prava su Zakon o licima i porodici od 1949. (sa izmjenama i dopunama od 1961), Zakon o svojini od 1951, Zakon o obligacijama i ugovorima od 1950., i Zakon o naslijedivanju od 1949. godine.

Stalan razvoj društvenih odnosa dovodi do čestih izmjena navedenih propisa.

Godine 1968. donijet je nov Zakonik o porodici. Obavezna je građanska forma braka. Razvod braka je dopušten.

Pravni položaj muškarca i žene je ravnopravan, kao i pravni položaj bračne i vanbračne djece.

Bugarsko pravo priznaje tri vrste svojine: državnu, ličnu (kao proizvod državne svojine, rezultat dohotka od rada) i privatnu.

Svojina na individualno određenim stvarima stiče se zaključenjem ugovora, a na stvarima određenim po rodu individualizacijom.

Pored klasičnih izvora, kao vrlo važan izvor obligacija javljaju se akti planiranja.

Postoji zakonsko i testamentno naslijedivanje. Po odredbama o zakonskom naslijedivanju, postoje tri nasljedna reda: potomci; roditelji; i babe i djedovi, i braća i sestre ostavioca.

Bračni drug uvijek konkuriše sa ostalim zakonskim nasljednicima, ali njegov dio zavisi od stepena srodstva ostalih nasljednika i od godina provedenih u braku sa ostaviocem.

Posebnim propisima regulisano je pitanje organizacije i rada privredenih preduzeća (posebno Zakonom o državnim privrednim preduzećima od 1970, izmijenjenim 1972.

Osnovni principi organizacije i poslovanja tih preduzeća je načelo demokratskog centralizma. Preduzeća posluju na osnovu postavljenih zadataka.

Unutrašnja i vanjska trgovina predstavljaju državni monopol.

Zakon o autorskom pravu od 1972. zasniva se na načelima Bernske konvencije (za razliku od onog od 1951).

U članu 23 tog Zakona predviđena je neka vrsta prinudne licence u korist izdavača, za slučaj da autor bezrazložno odbije da da autorizaciju za objavljivanje djela.

Materiju industrijske svojine regulišu: Zakon o pronalascima i inovacijama od 1968 (koji pruža zaštitu i putem patenata i putem autorskih svjedočanstava - fakultativno, Zakon o otkrićima od 1961. i Zakon o pečatima od 1967. godine.

Građanski sudski postupak regulisan je Zakonom o građanskom sudskom postupku od 1952. Godine, Zakonom o državnoj arbitraži od 1950, a krivični postupak Zakonikom od 1952. godine.

Radnopravni odnosi regulisani su Zakonikom o radu od 1951. godine. Radne sporove rješavaju primiritelne komisije, redovni sudovi i viši administrativni organi (prema vrsti i težini spora). Radnici i službenici i članovi njihovih porodica uživaju zdravstveno i penzijsko osiguranje.

Krivično pravo regulisano je novim Krivičnim zakonikom donijetim 1968, kojim je zamijenjen raniji Krivični zakonik od 1951.

Zakonik navodi svoj zadatak u tom smislu da se njime određuje koja se društveno opasna djela smatraju krivičnim djelima i koje kazne se primjenjuju za njih, ako i u kojim slučajevima kazne mogu da budu zamijenjene primjenom mjera društvenog uticaja i vaspitanja.

Zakonik usvaja materijalnu koncepciju pojma krivičnog djela, reguliše osnovne institute u pogledu krivičnog djela i krivične odgovornosti (izvršenje krivičnog djela, pokušaj, vinost, saučesništvo i dr.), pri čemu su karakteristične odredbe o produženom krivičnom djelu i odredbe o povratu, kod koga se razlikuje povrat u toku izdržavanja kazne i povrat poslije izdržane kazne, specijalni povrat i opasni povrat.

Kao cilj kazne ističe se popravljanje i prevaspitavanje osuđenog, sprečavanje izvršenja drugih krivičnih djela i vaspitno i preventivno uticanje na druge članove društva.

Među kaznama koje Zakonik predviđa nalaze se smrtna kazna, koja se izriče samo za najteže slučajeve pojedinih krivičnih djela, lišenje slobode od mjesec do 15 godina, a u izvjesnim slučajevima i do 20 godina, popravni rad bez lišenja slobode, konfiskacija imovine, novčana kazna, obavezno preseljenje

u određeno mjesto povezano sa određenim radom, javni društveni ukor i različite kazne lišenja odrešenih prava koje mogu da se izriču samostalno ili uz neku drugu kaznu.

Pored uslovne osude, koja je također predviđena, Zakonik reguliše i dva druga karakteristična instituta, i to oslobođanje od krivične odgovornosti sa primjenom mjera društvenog uticanja od strane drugarskih sudova.

Posebnim odredbama regulisan je položaj maloljetnih učinilaca sa naglašenim vaspitnim dejstvom krivičnih sankcija prema istima.

Posebni dio novog Krivičnog zakonika pretrpio je izvjesne izmjene u odnosu na raniji naročito u pogledu sistematike krivičnih djela i isticanja značaja ličnosti građana odgovarajućim odredbama Zakonika.

Materija posebnog djela krivičnog prava razrađena je u 14 glava posebnog djela Krivičnog zakonika. Izvjesne inkriminacije predviđene su i posebnim Zakonikom o zaštiti mira od 1951. godine.²

Današnja politička struktura države određena je usvajanjem demokratskog Ustava 1991. godine gdje je Bugarska okarakterizirana kao unitarna, parlamentarna republika sa snažnom političkom, administrativnom i ekonomskom centralizacijom.

1.2. Politički sistem Bugarske

Politički sistem ima tri organa vlasti: zakonodavnu, izvršnu i sudsку, a univerzalno pravo glasa imaju svi građani stariji od 18 godina. Ustav Bugarske propisuje mogućnost direktnog glasanja.

Od 1999. godine Bugarska je podijeljena na 28 provincija odnosno oblasti. Prije toga je bila podijeljena na devet oblasti. Oblasti su dobile ime po glavnom i najvećem gradu u toj oblasti.

Predsjednik Državnog vijeća vrši funkciju šefa države, a zajedno s Državnim vijećem odgovoran je za svoj rad Nacionalnoj skupštini koja broji 240 zastupnika.

Vlada ima izvršnu vlast na čelu s predsjednikom, kojega izabire Narodno sobranje; Zakonodavnu vlast ima Nacionalna skupština od 240 poslanika, izabrano na razdoblje od pet godine na općim, neposrednim i tajnim izborima.

² Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1985., str. 156.

Svi građani iznad 18 godina imaju aktivno i pasivno biračko pravo. Osim Državnog vijeća, Nacionalna skupština bira još i svoj stalni upravni organ na čelu s predsjednikom skupštine. Mjesni organi državne vlast jesu narodni odbori (okružni, općinski, gradski, rajonski, seoski) koje birači izabiru na razdoblje od tri godine.

Sudsku vlast vrše Vrhovni sud, okružni i narodni sudovi. Suce Vrhovnog suda bira i opoziva Narodno sobranje, a one ostalih sudova izabiru birači, koji ih mogu i opozvati.³

Nacionalna skupština ima ovlasti da donosi zakone, odobrava budžet, raspisuje predsjedničke izbore, bira i otpušta premijera zemlje i druge ministre, šalje vojнике izvan zemlje i ratificira međunarodne sporazume i ugovore. Predsjednik Bugarske je državnik i vrhovni komandant oružanih snaga, te ima ovlasti da vrati zakonske prijedloge u dalju raspravu iako parlament može preglasati predsjednički veto prostom većinom svih članova parlamenta.⁴

1.3. Sudska vlast Bugarske

Bugarska primjenjuje uobičajen građanski pravni sistem. Sudski sistem nadgleda Ministarstvo pravde. Vrhovni administrativni sud i Vrhovni sud za poništenje su najviše instance sudova za žalbe, a oni nadgledaju provođenje zakona na nižim sudovima. Vrhovno sudska vijeće upravlja sistemom i postavlja sudije.

Vrhovni sud (koji ima tri vijeća: krivično, građansko i vojno) bira Nacionalna skupština na pet godina.

Sudije kružnih sudova biraju okružni narodni odbori na pet godina, a sudije sreskih sudova neposredno građani i to na tri godine.

U radu sudova učestvuju i sudije porotnici. Postoje posebni vojni sudovi. Vrhovnog javnog tužioca bira Nacionalna skupština na pet godina. On imenuje ostale javne tužioce.

Sudski sistem Bugarske nadgleda Ministarstvo pravde. Vrhovni administrativni sudovi za poništenja su najviše instance sudova za žalbe, a oni i nadgledaju provođenje zakona na nižim sudovima.

³ Opća enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1982., str. 47.

⁴ Gabriel Hershman: „President –elect Plevneliev’s final margin of victory closer than predicted, The Sofia Echo (pristupljeno 10.12.2018.)

Vrhovno sudska vijeće upravlja sistemom i postavlja sudije. Bugarski sudske sisteme, zajedno sa drugim institucijama u državi i dalje je veoma neefikasan.

Kada parlament posredno sudjeluje o odlučivanju o izboru sudija komparativna praksa postavlja različita rješenja. Članovi ovih tijela se biraju po općim pravilima postupka predviđenog za glasanje.

„Jedanaest članova Visokog sudskega vijeća bira Narodno sobranje, jedanaest - organi sudske vlasti.“ (*Član 130 stav 3 Ustava Bugarske*).

Kada o imenovanju sudija ustavnog suda odlučuje više organa, među kojima je i parlament, parlament učestvuje u postupku kandidovanja i izbora dijela sudija ustavnog suda.⁵

„Od 12 sudija Ustavnog suda Bugarske ‘jednu trećinu bira Narodno Sobranje, jednu trećinu postavlja Predsjednik Republike, a jednu trećinu bira opšti zbor sudija Vrhovnog kasacionog suda i Vrhovnog administrativnog suda.“ (*Član 147 stav 1 Ustava Bugarske*).

2. DRŽAVNO UREĐENJE RUMUNIJE

Rumunija je unitarna polupredsjednička država. Nakon revolucije 1989. godine, Rumunija je započela tranziciju ka demokratiji i kapitalističkoj tržišnoj ekonomiji. Rumunija je demokratska republika. Zakonodavna grana Rumunije čini dva vijeća, Senat sa 140 senatora i Vijeće zastupnika sa 345 poslanika. Članovi oba vijeća se biraju na neposrednim izborima svake četiri godine. Predsjednik, šef izvršne vlasti bira se neposrednim glasanjem na period od pet godina. Predsjednik daje mandate premijeru koji predlaže ministre, koji imenuje parlament.

Rumunija je administrativno podijeljena u 41 okruga i teritoriju glavnog grada Bukurešta.

Ukoliko pogledamo historijski razvoj rumunskog prava, uočavamo da je po Ustavu 21.VIII 1965. godine (s izmjenama i dopunama 1972. i 1974) Rumunija bila unitarna republika.

Najviši organ državne vlasti i jedini zakonodavni organ jednodomni parlament – Velika narodna skupština (Marea Adunare Nationala), koja se sastoji od 349 zastupnika, a biraju je birači s navršenom 18. godinom starosti na općim,

⁵ Pajvančić, M. (2008). Parlamentarno pravo, Fondacija konrad Adenauer, Beograd, str. 190.

neposrednim i tajnim izborima na razdoblje od 5 godina.

Pasivno izborni pravo stjeće se s navršenom 21 godinom. Na svakih 40.000 stanovnika dolazi po jedan poslanik.

Na svom prvom zasjedanju nakon parlamentarnih izbora Velika narodna skupština bira Državno vijeće (predsjednik, 4 potpredsjednika, sekretar i 20 članova), koje raspolaže ovlaštenjem kolegijalnog državnog rukovodstva, a predsjednik Državnog vijeća ima funkciju šefa države.

Od 1974. on je i službeno predsjednik države. Po ustavu je predviđeno da se Velika narodna skupština mora sastati godišnje redovno u dva zasjedanja.

Za promjenu ustava potrebna je dvotrećinska većina parlamenta. Poslove Skupštine za vrijeme dok ona ne zasjeda obavlja Državno vijeće, koje je za svoj rad odgovorno Skupštini.

Državno vijeće u suglasnosti s Velikom narodnom skupštinom postavlja i razrješuje vladu. Vlada je najviši izvršni organ, za svoj rad odgovorna Skupštini.

Zemlja je podijeljena u okruge (judet) i municipij Bukurešt, a okruzi se dijele na municipije, gradove i općine.

Mjesni organi državne vlasti dijele se na municipije, gradove i općine. Mjesni organi državne vlasti jesu narodni odbori koje punoljetni birači izabiru u okruzima i u Bukureštu na razdoblje od 5 godina, a u drugim teritorijalnim jedinicama na razdoblje od 2,5 godine.⁶

Rumunija je unitarno uređena i dijeli se na okruge i gradske i seoske opštine. U ovim jedinicama postoje narodni savjeti. Oni su mjesni organi državne vlasti.

Izvršni organi narodnih savjeta su izvršni komiteti. U organizaciji lokalnih vlasti primijenjeno je načelo demokratskog centralizma i dvostrukе odgovornosti.

U oblasti građanskog prava, na snazi je Građanski zakonik od 1864, koji je rađen po ugledu na francuski *Code civil*, i Trgovački zakonik od 1877, koji je pretrpio znatan utjecaj talijanskog trgovačkog prava.

Godine 1954. donijet je Zakon o porodici; njime je ukinut dio Građanskog zakonika koji se odnosi na lični status, bračno i porodično pravo.

Zakon o porodici uvodi princip izjednačenja muškarca i žene i reguliše bračno i porodično pravo na savremeniji način.

⁶ Opća enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1982., str. 200.

Godine 1966. donijeto je nekoliko zakona u oblasti porodičnog prava s ciljem da se još više interesi majke i djeteta, kao i braka i porodice: Zakon o regulisanju prekida trudnoće, Zakon o izmjeni izvjesnih zakonskih odredaba o razvodu braka itd.

U oblasti privrednog poslovanja najznačajniji propisi u poslijeratnom periodu su dva dekreta od 1949; o organizaciji i radu državnih privrdenih preduzeća i o obaveznom zaključenju ugovora između privrednih organizacija.

I Zakonik o građanskom postupku od 1865 (donijet pod uticajem francuskog prava) još uvijek je na snazi uz izvjesne izmjene.

Radno pravo regulisano je Zakonikom od 1950. i nizom drugih dopunskih propisa među kojima poseban značaj ima Zakon o zaštiti rada od 1965, koji postavlja temelje organizaciji zaštite rada. Socijalno zakonodavstvo je brojno i nalazi se u neprekidnom razvoju.

Krivično pravo Rumunije regulisano je novim Krivičnim zakonikom donijetim 1968. godine.

Prije stupanja na snagu ovog zakonika važio je stari Krivični zakonik koji je poslije II svjetskog rata u značajnoj mjeri bio izmijenjen i dopunjena i tako prilagođen savremenim potrebama u ovoj zemlji.

Novi Krivični zakonik utvrđuje najprije zadatak krivičnog prava u tom smislu da se isti sastoji u zaštiti pravnog poretku Rumunije, pri čemu se nabrajaju najznačajnije društvene vrijednosti koje su predmet krivičnopravne zaštite.

Kao krivično djelo smatra se ono djelo koje je društveno opasno, koje je skrivljeno učinjeno i koje je predviđeno zakonom.

Iako se ovim usvaja materijalna koncepcija pojma krivičnog djela, institute neznatne društvene opasnosti, koji je ranije bio propisan, nije višepredviđen, što odgovara odredbama o mjerama u lakšim slučajevima krivičnih djela.

Zakonik posebno ističe princip zakonitosti krivičnog djela i krivične sankcije, reguliše osnovne krivično-pravne institute, a u pogledu vinosti umišljaj i nehat, određujući njihove oblike. Krivične sankcije se dijele na kazne, mjere bezbjednosti i vaspitne mjere.

Osnovna kazna je lišenje slobode od 15 dana do 25 godina, pri čijem izvršenju rad igra najznačajniju ulogu u ostvarivanju svrhe kažnjavanja, u smislu popravljanja učinioca.

Ona je jedinstvena, za razliku od ranijeg sistema koji je predviđao više kazni lišenja slobode. Karakteristično je za ovaj zakonik da u slučaju lakših krivičnih djela krivična odgovornost može da bude zamijenjena različitim formama društvenog uticaja od strane sankcija administrativnog karaktera ili povjeravanjem uz garanciju.

U pogledu odgovornosti maloljetnika, karakteristično je pomjeranje najmanjeg potrebnog uzrasta od 12 do 14 godina i podjela maloljetnika na mlađe i starije tj. do i preko 16 godina, pri čemu su mlađi maloljetnici krivično odgovorni samo kao su dovoljno razvijeni, tako da shvataju svoje djelo, dok stariji maloljetnici odgovaraju za sva izvršena krivična djela.

Poseban dio Krivičnog zakonika predviđa sistematiku zasnovanu na klasifikaciji krivičnih djela prema objektu zaštite, tako da se najprije izlažu krivična djela protiv državne sigurnosti, a zatim krivična djela izlažu se posebno: i to kao krivična djela protiv lične i private imovine ikao krivična djela protiv republičke imovine. Krivično procesno pravo regulisano je zakonom o krivičnom postupku donijetim 1968. godine.⁷

2.1. Sudska vlast Bugarske

Sudsku organizaciju sačinjavaju Vrhovni sud, oblasni i prvostepeni sudovi. Članove vrhovnog suda bira Velika narodna skupština na pet godina.

Sudije ostalih sudova imenuje ministar pravde, dok porotnike biraju odgovarajući narodni savjeti.

Velika narodna skupština bira na pet godina i Vrhovnog javnog tužioca. On imenuje ostale javne tužioce na pet godina.

3. KOMPARATIVNI PRIKAZ USTAVNIH SISTEMA BUGARSKE I RUMUNIJE

Republika Bugarska primjenjuje uobičajen građanski pravni sistem. Kada su u pitanju prava poslanika u ustavotvornom i zakonodavnom postupku, važno je kazati kako je najznačajnija nadležnost parlamenta donošenje ustava i zakona, pa su i najznačajnija prava poslanika, prava koja poslanici imaju u postupku donošenja ustava i zakona.

⁷ Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1985., str. str. 1445.

Broj poslanika koji mora podržati prijedlog za donošenje ili reviziju ustava utvrđuje se u ustavu kao apsolutan broj (50 poslanika), kao razlomak (1/3 poslanika) ili kao propcentualno iskazan broj (10%).

„Pravo inicijative za izmjenu i dopunu Ustava pripada ¼ narodnih poslanika i Predsjedniku Republike.“ (*Član 153 stav 1 Ustava Bugarske*).

Predsjednik parlamenta predstavlja parlament, rukovodi plenarnim zasjedanjem parlamenta i stara se o održavanju reda na sjednicama, organizuje rad parlamenta, priprema dnevni red zasjedanja, koordinira rad radnih tijela parlamenta i poslaničkih grupa, organizuje rad parlamentarnih službi.

„Predsjednik Narodnog sobranja: 1. Predstavlja Narodno sobranje; 2. Podnosi prijedlog dnevnog reda; 3. Otvara, rukovodi i zatvara sjednice Narodnog sobranja i stara se o redu za vrijeme njihovog održavanja; 4. Potvrđuje svojim potpisom sadržinu akata koje je usvojilo Narodno sobranje; organizuje međunarodnu veze Narodnog sobranja.“ (*Član 77 stav 1 Ustava Bugarske*).

Potpredsjednik parlamenta se bira iz reda poslanika na konstitutivnoj sjednici parlamenta.

Oni zamjenjuju predsjednika ako je ovaj spriječen da prisustvuje sjednici ili obavlja druge poslove iz svoje nadležnosti, pomažu predsjedniku u pripremi i vođenju sjednica parlamenta, kao i u upravljanju radom parlamenta, organizovanju parlamentarnih službi i drugim poslovima iz nejgove nadležnosti, obavljaju poslove koje im povjeri predsjednik parlamenta.

„Zamjenici predsjednika Narodnog sobranja pomažu predsjedniku i ostvaruju djelatnosti koje im je povjerio predsjednik.“ (*Član 77 stav 2 Ustava Bugarske*).⁸

U komparativnoj parlamentarnoj praksi kvorum za punovažan rad i odlučivanje parlamenta se uređuje različito u komparativnom pravu.

U nekim ustavnim sistemima kvorum je potreban uslov ne samo za odlučivanje već i za punovažan rad na plenarnoj sjednici parlamenta.

„Narodno sobranje može zasiejdati i donositi svoje akte ako je prisutno više od polovine narodnih poslanika.“ (*Član 81 stav 1 Ustava Bugarske*).

Na konstituirajućoj sjednici parlamenta verifikuju se mandati poslanika i bira predsjednik i potpredsjednik parlamenta.

⁸ Pajvančić, M. (2008). Parlamentarno pravo, Fondacija konrad Adenauer, Beograd, str. 93.

„Prvo zasijedanje novoizabranog sobranja zakazuje predsjednik Republike najkasnije mjesec dana nakon izbora Narodnog sobranja. Ako predsjednik Republike ne sazove Narodno sobranje u zasijedanje u propisanom roku, ono se saziva od strane jedne petine narodnih poslanika“. (Član 75 Ustava Bugarske).

„Na prvom zasijedanju narodni poslanici polažu zakletvu. Na istom zasijedanju Narodnog sobranja biraju se predsjednik i potpredsjednici.“ (Član 77 Ustava Bugarske).

Razlozi za raspuštanje parlamenta na osnovu samog ustava mogu biti različiti.

„Ako se postigne saglasnost o izboru Vlade, Predsjednik imenuje službenu Vladu, raspušta narodno sobranje i zakazuje nove izbore.

„Predsjednik ne može raspustiti Narodno sobranje u toku posljednja tri mjeseca mandata. Ako u tom roku parlament ne može da izabere Vladu, Predsjednik imenuje službenu vladu.“ (Član 99 stav 5 i 7 Ustava Bugarske).

Kada je u pitanju forma i sadržaj prijedloga zakona, njega je moguće formulisati tako da sadrži otvorena pitanja, alternative ili pak više ili manje prezizno formulisana osnovna rješenja budužeg sadržaja zakona.

Tekst prijedloga se prema Ustavu Bugarske, u tom slučaju formuliše u narednoj fazi zakonodavnog postupka.

„Zakoni se razmatraju i usvajaju putem dva glasanja koja se odvijaju na posebnim sjednicama. Izuzetno, Narodno sobranje može odlučiti da se oba glasanja obave na istoj sjednici.“ (Član 88 stav 1 Ustava Bugarske).

Za razliku od Rumunije, Bugarska ima jednodomni parlament. U Rumuniji parlamentarno zasijedanje saziva šef države, dok u Bugarskoj predsjednik parlamenta.

U Bugarskoj je zakonom uređeno samoraspuštanje parlamenta.

U Rumuniji parlament ne može biti raspušten u periodu od posljednih šest mjeseci prije izbora predsjednika republike.

Kada je izborni sistem i pravo reprezentovanje nacionalnih manjina u pitanju, distribucija mandata u Rumuniji se odvija na više nivoa te ublažava negativne efekte cijepanja biračkog tijela.

Tome treba dodati i mogućnost propisivanje mjera afirmativne akcije.

U ovom slučaju to bi bile posebne izborne jedinice za nacionalne manjine, poznate u uporednom pravu.⁹

Kada je upitanju reprezentovanje u drugom domu unitarnih tijela, ona je u unitarnim državama znatno složenija nego što je to u federacijama.

U Rumuniji, pravo na kandidovanje stiče se kada kandidat navrši ustavom ili zakonom propisanu starosnu dob od 35 godina.

Za Rumuniju je karakteristično da sastav drugog doma govori o očuvanju aristokratskog predstavništva u ovom domu te obuhvataju: strožije uslove za sticanje pasivnog biračkog prava za poslanike na uslove za sticanje pasivnog biračkog prava za poslanike doma građana te veći broj građana na koji se bira jedan poslanik u domu građana.

ZAKLJUČAK

U radu je pokazano Republika Bugarska primjenjuje uobičajen građanski pravni sistem, te kako najznačajnija nadležnost parlamenta jeste donošenje ustava i zakona. Od usvajanja demokratskog Ustava 1991. godine, Bugarska postala unitarna, parlamentarna republika sa snažnom političkom, administrativnom i ekonomskom centralizacijom.

S druge strane, u radu je istaknuto kako je Rumunija unitarna polupredsjednička država i demokratska republika koja process tranzicije ka demokratskoj i tržišnoj ekonomiji započinje 1989. godine. Zakonodavnu granu Rumunije čini dva vijeća, Senat i Vijeće zastupnika čiji se članovi biraju na neposrednim izborima svake četiri godine.

Bugarska posjeduje jednodomni parlament. Izborni sistem i pravo reprezentovanje nacionalnih manjina te distribucija mandata u Rumuniji se odvija na više nivoa

Također, za Rumuniju je ukazano kako sastav drugog doma govori o karakterističnosti očuvanja aristokratskog predstavništva.

⁹ Pajvančić, M. (2008). Parlamentarno pravo, Fondacija konrad Adenauer, Beograd, str. 31.

LITERATURA:

1. Gabriel Hershman: „President-elect Plevneliev’s final margin of victory closer than predicted, The Sofia Echo (pristupljeno 10.12.2018.)
2. Lesku, K. (prijevod: Teodora Kristez), Novi građanski zakonik, članak na <http://old.rri.ro/arh-art.shtml?lang=10&sec=57&art=192602>, pristup 10.12.2018.
3. Opća enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, 1979., Zagreb
4. Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1985.
5. Pajvančić, M. (2008). Parlamentarno pravo, Fondacija konrad Adenauer, Beograd
6. Ustav Republike Bugarske („Narodne novine Bugarske”, broj: 56/91, 85/03, 18/05, 27/06, 78/06 I 12/07)
7. Ustav Rumunije („Službene novine Rumunije”, broj: 758/03)